Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

FØRSTE HALVBIND · 1919

LEHMANN & STAGE - KØBENHAVN

Behag at læse Omslagets indvendige Sider!

NOGET MERE OM C. A. THYREGOD

AF

EVALD TANG KRISTENSEN.

Det Aar, da C. A. Thyregod holdt Sølvbryllup, nem lig 1877 den 4. Juni, blev der lige før Festen i Ugebladet »Husvennen«, som udgaves af N. C. Rom, skrevet en meget smuk Livsskildring af ham, under Mærket —n. Den staar at læse i Bladets Nr. 36. Artiklen blev naturligvis skreven i den Anledning, og jeg kan i mange Maader give den min Tilslutning, saa hvis nogen af mine Læsere kan overkomme at faa fat i den, vil jeg bede ham eller hende om at læse den igjennem med den Velvilje, som den virkelig kan gjøre Fordring paa. Men i enkelte Punkter vil jeg dog tage Afstand fra, hvad —n skriver. Han siger saaledes: »Vel havde han (Th.) i sin tidlige Ungdom skrevet adskillige Smaadigte, men han havde intet Maal haft med disse...« Fremdeles: »Først da han naaede op i Fyrrerne, fik han Øjnene op for Digtekunstens Herligheder og blev sig sit Maal som Folkedigter bevidst, og da begyndte han med ægte jysk Ihærdighed at arbejde paa sin æsthetiske Uddannelse og at forberede sin Digtergjerning ved at gjøre sig fortrolig med Almuens Tænke- og Handlemaade...« — — Disse Sætninger kan jeg ikke sige Ja til.

Allerede inden Th. blev Soldat, altsaa som ganske

ung, havde han jo i det ret bekjendte Digt med Titel »Vesteregnens Hede« saa at sige proklameret sig som »Vesteregnens Skjald«. Det blev trykt i Vejle Amts Avis 1845 Nr. 62, og sidste Vers lyder saadan:

»Jeg lader andre kvæde
om hvilken Egn de vil,
men Vesteregnens Hede
den holder jeg mig til,
der jeg til Lyset kaldtes
i lyngomkrandste Dal
og af Naturen valgtes
til Vesteregnens Skjald.«

Man kan da virkelig ikke sige andet, end at han allerede da havde sat sig et Maal. Almuens Tænke- og Handlemaade var han fra Barnsben fortrolig med, saa den behøvede han virkelig ikke at sætte sig ind i. Vel var han selvfølgelig den Gang ikke i nogen Maade et udviklet Menneske og havde endnu ikke den Modenhed, der udfordredes for at kunne løse en saadan Opgave ordentlig, ikke heller havde han faaet samlet det Materiale, der absolut maatte haves og tages i Brug, men at han allerede da havde sat sig en Opgave, som han skulde modnes til, det synes mig utvivlsomt. Redaktionen af Vejle Amts Avis skriver ogsaa som en Indledning til Digtet:

»Iblandt alle de [Vers], Anmælderen ved sin særegne Stilling har haft Lejlighed til at læse, har dog ingen i den Grad behaget ham som de, en Bondekarl ved Navn Christen Andersen har digtet. Det er ingen matte med kjendelig Møje sammenføjede Kompositioner, men friske livlige Skildringer, der ikke mangle Skjønhed, og som man straks mærker er udsprungne af et virkelig poetisk Gemyt.«

Det lille kjønne Digt, som Th. lod indrykke i Avisen efter at være indkaldt som Soldat, lige før han skulde rejse til Kjøbenhavn, kan jeg ikke nægte mig Fornøjelsen helt ud at tage med her:

Afsked og Tak.

»Farvel du By i Blomsterdal,
hvor mellem grønne Skove
som i en løvomkrandset Sal
sig bølger Fjordens Vove,
hvor ved den blomsterklædte Kyst
sig gynge Snekkerne med Lyst
og hæve egepantsret Bryst
op over klare Vove.

Farvel du By i Blomstervang,
hvor Roser staar i Klynger,
hvor Lærken smukt sin Jubelsang
i Vaarens Morgen synger,
hvor Venlighed i Hallen boer,
og ranke Bøg paa Bjærget groer,
og Strømmen sig blandt Blomster snoer
og Byen rundt omslynger.

Farvel du By, hvor først jeg saa,
at selv i Rigdoms Sale
kan Armods Sønner Yndest faa
og Kunsten selv omtale,
og Venskab aabned mig sin Favn
og kaldte mig med Digternavn,
nu rejser jeg til Kjøbenhavn
hen over Bølger svale.

Farvel, hver ædel Mæcenat,
som mild mig rakte Haanden

med Hjælp, saa snart de mærkte, at
jeg søgte Lys for Aanden,
og nu jeg snart fra Sjølunds Strand
skal takke hver en ædel Mand,
som i mit elskte Fødeland
mig hjælpsom rakte Haanden.

Christen Andersen,
Soldat ved 6te Infanteri-Bataillon.

Se, det var en smuk og varm Hyldest til *Vejle By*, og det kan ikke nægtes, at der er Sving og Poesi i disse Vers.

Men saa godt som alle Th.s Poesier fra Ungdomstiden er gaaede tabt. Jeg har dog her liggende for mig en trykt Sang fra 1850 med Titel: Kløverbladet fra Norge (Rye, Schleppegrell, Helgesen), der begynder saadan:

»Sønner trende af Norges Fjeld,
Trillingstrømning fra Kraftens Væld,
Piller stærke i Danmarks Hus,
mandigt stod I mod Stormens Sus. —«

og maaske der kan findes en Del mere hist og her fra de yngre Aar liggende hengjemt.

Det er dog blot Vers, men prosaiske Frembringelser finder man endnu ikke Spor af hos ham. Der skulde først indsamles Stof til saadanne, og denne Indsamling har Th. allerede ret tidlig begyndt med. Jeg vil her anføre som noget, der er aldeles overbevisende for mig, at Stoffet til flere af hans smukkeste Fortællinger absolut maa være lagt til Rette, allerede mens han var Lærer i *Tulstrup*.

Han maa ej alene have set sig godt om der ude, men og hørt godt efter, hvad Folk fortalte om de

Ting, der særlig kunde interessere ham. Jeg skal her blot nævne Titelen paa et Par af hans Fortællinger og sige, at Skuepladsen for dem netop hører den Egn til, samt at Naturen og Folkelivet der ude, som det forhen var, er aftegnet saa godt og lødigt og med saa tro en Baggrund, at saadanne Skildringer, der absolut er Førstehaands-Arbejder, ikke kunde tages, uden at man ved Selvsyn og god Iagttagelses-Evne havde gjort Optegnelser dertil saa at sige paa Stedet. Man bedes blot læse:

En Kjæltringpiges Liv og Levnet. Røverne ved Munklinde. Dukaten.

Disse Historier og en Del flere kan let overbevise én om, at Th. har faaet lært at kjende den Egn, hvori han boede, endogsaa temmelig godt, naar der tages Hensyn til, at han boede der saa kort.

Men at han ikke saadan lige straks kom frem for Offentligheden med, hvad han sad inde med og mulig havde begyndt med at faa optegnet, havde den Gang sine gode Grunde. Det var i de Tider ikke saa let at være Forfatter og særlig da, naar man boede her ovre i Jylland og ikke havde gode Fortalere i Kjøbenhavn. Klikevæsen har der vist altid været der ovre i Hovedstaden, og det viste sig den Gang endog i temmelig høj Grad. Hvad *Blicher* maatte døje med at faa sine Digte og Noveller trykt, véd vi jo alle, og de samme Tilstande herskede endog længe efter hans Tid. Naar den unge Forfatter oven i Kjøbet var Skolelærer, var der absolut intet for ham at stille op. Vi har jo saa tit hørt Kjøbenhavnerne og de ledende Aander derinde med en vis Foragt tale om Skolelærer-Literaturen, ja, man vilde i saare lang Tid slet ikke høre Tale om at optage Th. i Kredsen af vore mere fremragende Forfattere.

Thyregod maatte endog gaa ind paa at lade sine første »Historier og Sagn« trykke som Føljeton til »Jyllandsposten«, der udgaves i Aarhus af *Reinhold Jensen*. Der blev saa taget Aftryk i Bogform af det, Th. paa den Maade fik frem, saa det kunde indbindes, og paa den Maade udkom 5 smaa Hæfter i 1863 og 1864.

Jeg skal her tillade mig at nævne et ret oplysende Exempel i samme Retning. Maleren i *Søvind*, *R. K. Lassen*, der ogsaa gav sig af med at skrive Historier, og hvis Evner til Dels gik i samme Retning som Thyregods, fik, saa vidt jeg véd, aldrig mere særskilt trykt end en lille bitte Julefortælling, der udkom i Bogform, alt det øvrige, han skrev, og som blev trykt, kom som Føljetoner til Vejle Amts Folkeblad og et Par andre Aviser eller optoges i nogle illustrerede Ugeblade. Han var en meget skrivende Forfatter og fik ikke saa nær alle sine Arbejder trykt. Han har efterladt sig adskillige endnu utrykte Noveller, og jeg maa sige, at han virkelig har skrevet en hel Del meget gode Ting. Om de just ikke saadan i et og alt kan maale sig med Thyregods, er de dog altid meget læseværdige og har i sin Tid gjort ikke saa liden Opsigt, særlig blandt Almuesfolk. Hans kjønne Historie: *Billedhuggerens Datter eller den gamle Kirke i Horsens* kan endnu mindes af mange, og *Jørgen Svendsen og hans Familie* viser en rigtig god Forstaaelse af Almuesfolks Liv og Færden. Disse og en Del flere Historier fik samme Vilkaar som Th.s første, idet der toges Aftryk af Føljetonerne, saa de kunde indbindes. Da jeg i 1869 læste en Fortælling af ham i »Nordisk Billed-Magazin«: *At være beredt*, og følte mig meget tiltalt deraf, har jeg senere flere flere Gange tænkt paa at opfriske Mindet om ham, saa meget mere, som der intet Steds, saa vidt jeg véd

findes en fyldig Levnetstegning af denne Mand. Ikke en Gang i »Erslevs Forfatter-Lexikon« findes der Efterretninger om ham, og man kan altsaa med Sandhed sige, at han nu er helt forglemt. Han har altsaa ikke kunnet gjøre sig gjældende som Forfatter, er ikke en Gang noget Sted bleven hædrende omtalt, hvad han efter min Mening virkelig havde fortjent. Maaske jeg dog en Gang kan naa at opfriske hans Minde.

Men nu tilbage til Thyregod.

Der ude i *Tulstrup* var han kun i tre Aar, og man skulde mene, at han i den korte Tid næppe nok kunde være bleven fortrolig eller kjendt med Befolkningen i det meget vidtstrakte Skoledistrikt, og dog har han været forbavsende virksom baade med at se og høre, det vidner hans Fortællinger tydelig om. Da jeg i sin Tid boede i Nabosognet og tit kom derover baade til den ene og den anden Side af Sognet, fik jeg det ogsaa helt godt at kjende og kan da vidne, at hans Opfattelse af Natur og Folkeliv baade er sund og god. Men jeg vil dog her anføre en lille Ting, som har forekommet mig lidt uforklarlig. Jeg har ikke helt kunnet forstaa, at han ikke fik skrevet en eneste gammel Vise op eller et rigtig gammelt Æventyr. Han boede lige der i Bindestueegnens Midtpunkt og havde den rigeste Lejlighed til at gjøre Optegnelser af sligt. Netop i den Tid var disse gamle Sager endnu ret levende paa Folkemunde, og *Ikast Sogn* var endog meget rigt paa gamle Folkeoverleveringer, hvilket jeg jo har haft tilstrækkelig Sikkerhed for at kunne erfare, da jeg netop der har gjort en meget rig Høst.

Men til Th.s Undskyldning maa dog tjene — hvad ikke maa oversees — at han var en ung Mand, der sagtens den Gang ikke havde faaet Øjet op for slige

Sagers Betydning og for, hvor vigtigt det var at faa dem optegnet. Dernæst maa betænkes, at han opholdt sig for kort paa Stedet og jo ikke kunde faa alt samlet med.

Jeg bebrejdede ham en Gang helt spagfærdig, at han derude ikke havde gjort Optegnelser af sligt, ja, sagtens ikke en Gang havde lagt Mærke til den overvættes store Rigdom, denne Egn havde af Folkeminder. Dertil svarede han lidt undvigende og kom frem med den Paastand — maaske dog lidt spøgende — at vi her i Jylland ikke havde gode hjemmehørende Æventyr, de stammede alle fra de »Grimmske Æventyr«, indvandrede fra *Tyskland*. Jeg overbeviste ham dog om det modsatte, og senere fik jeg ham til baade skriftlig og mundtlig at meddele mig en hel Del Sagn og Ordsprog, som jeg senere har offentliggjort. Det allermeste deraf havde han dog som Barndomsminder fra *Tyregod* og *Brande,* og et Par Skjæmteviser fra samme Egn fik jeg ham ogsaa til at optegne mig.

Jeg har jo kjendt ham ret godt personlig og besøgte ham tit, mens han boede i *Ans,* ligesom han ogsaa besøgte mig i *Faarup.* Jeg var med til det ovenfor omtalte Sølvbryllup i 1877 og skrev et Par Smaasange i den Anledning, der da ogsaa blev sungne. Fremdeles var jeg til Stede ved den Afskedsfest, der blev gjort for ham af Venner og Bekjendte, da han havde taget sin Afsked og flyttede bort fra Egnen. Ved samme Lejlighed anmodede Festkomiteen mig om at holde Festtalen, og jeg nævner just dette for at begrunde, at mit Kjendskab til denne Mand og Forstaaelsen af hans Virksomhed just ikke var saa helt ringe.

De Egne, hvor han særlig gjorde sine Iagttagelser og ligesom lagde Baggrunden for sine Noveller eller

Historier — hvad man nu vil kalde dem — falder naturligt i tre Hold, nemlig:

1. *Barndoms-Egnen i Tyregod, Brande* og *Tørring.* De Indtryk, han der havde faaet, kommer han idelig tilbage til. Om han end tit ændrer Stednavne og Personnavne — og det har han gjort snart vel ofte efter mit Tykke — saa kan man ret vel kjende Livet i de store Hedestrøg og hvad han der har set og hørt igjennem de mange Omskrivninger i en stor Del af hans Historier. Lad mig blot her nævne saadanne Historier som

Claus Ulv.
Knud Korporal.
Et Broderpar.
Junker Jesper og hans Fjende.

Man er virkelig her fuldstændig klar over, at Skuepladsen er den store Hede, hvor han selv som Barn havde færdedes Dag ud og Dag ind.

Brande og *Ejstrup* og *Tørring* og *Øster-Nykirke* hører alle den Egn til. At *Ikast Kirke* med dens Indskrift paa Kirkemuren ogsaa er kommen med i »Claus Ulv« viser jo, at han selv har læst den, da han var i *Tulstrup.* Den rørende lille Historie om *Inger,* der er den eneste, Th. har skrevet paa jysk Bondemaal, er tydelig nok ogsaa henlagt til disse Egne, og man maa hvert Øjeblik udbryde: De er beskrevne saa godt, at de staar lyslevende for os.

2. Th.s andet Virkefelt, hvorfra han ogsaa samlede Emner til sine Historier, er den Egn, hvor han tilbragte sin første Manddomstid, nemlig *Ikast,* men den har jeg jo allerede omtalt. Den var kun af kort Varighed, men havde vist større Betydning, end man næsten skulde tro, da hans Hustru netop var fra den Egn.

3. Den tredje Virkekreds, der omfattede Mandens egentlige Manddomstid, strakte sig saa over al den Tid, han kom til at bo i *Grønbæk Sogn* og overhovedet her i Jylland. Det Stof han da indsamlede netop fra den Egn, har han nedlagt i en Række gode Historier, hvoraf jeg her blot vil fremhæve:

Jakob Formyre.

Ad vildsomme Veje.

Da jeg i sin Tid var Lærer og Kirkesanger i *Brandstrup*, sagde man tit om mig, at jeg var Degn til *Faldbjærg Kirke.* Brandstrup er netop det gamle Faldbjærg Sogn, og Th. fortæller i sidst nævnte Historie, hvorledes Faldbjærg Kirke blev stukken i Brand over Magister *Thomas Hjerm* og Ridder *Frands Daaes* Datter, som var flygtede dertil og havde søgt Skjul i Kirkens Gravkammer. Dette er dog vist næppe historisk rigtigt, hvad man kan læse sig til i Saml. t. jysk Hist. og Top., 4de Bind, S. 11. Men at Kirken havde ligget der og netop i mit Skoledistrikt, er rigtigt nok, da jeg endnu tydelig kan mindes som Dreng at have set baade Kirkegaarden med Gravtuer og Dige omkring og Grundsten af Kirkeruinen.

Historien *Trolddom* hører hjemme i hans Barndomsegn. Her fortæller Th. om sig selv som Hyrdedreng i *Hallundbæk* og beretter, at hans Medtjener Jørgen kom til at bo i *Smidstrup, Gadbjærg Sogn.* Her var det netop, at *Jens Kusk* kom til at bo, og Sagen ser ud til at være helt troværdig, men en og anden Omstændighed samt Navnene er dog ændret, det vilde Th. nu meget gjærne gjøre.

At Hjemstederne for Historierne ogsaa kan findes i andre Egne, kan man nok forstaa, da Th. i sine yngre Aar kom en Del omkring og ved sin Virksomhed kom i Forbindelse med mange Mennesker, der

gav ham mange gode Vink og Oplysninger. Men da jeg lærte ham at kjende, var han allerede hen ad Aarene og kom kun meget sjælden ud. Han samlede da ikke nye Indtryk eller nyt Stof, men levede paa, hvad han i sine yngre Aar havde faaet.

Jeg spurgte ham en Gang, om Emnerne ikke nu begyndte at slippe op for ham, men dertil svarede han et bestemt Nej. Det samme Spørgsmaal havde jeg gjort *Knud Skytte (Jakob Nielsen)*, og han havde beklaget sig over, at han nu næsten ikke havde mere at skrive om, da Stoffet var brugt. Altsaa havde Th. stadig Forraad at tage af og maa have lagt det til Rette i en forholdsvis ung Alder, saa han kunde tage af det, naar Tiden kom til at gjøre det frugtbringende. Tiden var jo ogsaa nu kommen for ham til at skrive, nemlig i Tredserne og Halvfjerdserne, for da var Th. en meget søgt og skattet Forfatter, som man gjærne vilde have Bidrag fra til Tidsskrifter og Almanakker, og man finder da hans Navn mange forskjellige Steder paa Tryk i den Tid.

At der nu i en Aarrække har været noget stille om hans Navn, kan man egentlig ikke undre sig saa meget over, naar man betænker, hvilke literære Strømninger der i den senere Tid er gaaede hen over Landet. Men den Tid skal nok komme igjen, derom er jeg overbevist, da Thyregods Fortællinger atter vil blive højt skattede og ivrig læste, og de fortjener det, da det er en god og sund Læsning, og der er noget forædlende ved at læse disse Almueskildringer, fordi de hverken er overspændte eller uvirkelige og passer godt til den Tidsperiode, han levede i. Om end de nu synes at være noget forældede og maaske derfor halvt glemte i vor forjagede Tid, saa vil Forfatteren af dem nok igjen komme til den Ret, han kun

saa halvvejs havde tiltvunget sig, da jeg lærte ham at kjende.

Th. naaede dog at faa en hel Del af sine spredte Fortællinger samlede og udgivne i samlede Bind. Jeg skal nævne Titlerne paa de fleste af dem:

Historier og Sagn. 5 Hæfter. 1863. 1864.

Historier og Sagn. 1864. (Heri findes Historien »En Strømpehandler«).

Blandt Bønder. 4 Bind. 1870.

Blandt Bønder. Ny Række. 5 Bind. 1871.

Fra Herregaard og Landsby. 2 Bind. 1874 og 75.

Skildringer af det virkelige Liv. 1875.

Fra afsides Egne. 2 Bind. 1877.

Illustrerede Fortællinger. 1879.

Godtfolk og Kjæltringer. 1880.

Vildtvoxende Skikkelser. 1882.

Mosgroede Minder. 2 Bind. 1883 og 84.

Historier og Sagn. 2 Bind. 1886 og 87.

I den Række Julebøger, der i flere Aar udkom som en Slags Tillægsbøger til Bladet »Husvennen«, finder vi stadig en længere Fortælling af Th. Ligeledes i den Almanak, som han begyndte at udgive først under eget Navn og siden i Fællig med N. C. Rom. I mange illustrerede Ugeblade træffer vi jævnlig hans Navn i en hel Aarrække. Saaledes først og fremmest i »Husvennen«, men ogsaa i »Børnevennen«, udg. af *Johannes Holst*, i »Nordisk Billed-Magazin«, i »Illustreret Folkeblad«, »Aftenlæsning« o. s. v. Han udgav ogsaa en lille Danmarkshistorie paa Vers: *En Vise om Danmarks Konger* 1863, en Sangbog, en Skriftlæsningsbog, en lille Lovbog sammen med andre Lærere, og en hel Del Bidrag til Skoleblade samt en Redegjørelse for Almueskolelærernes Kaar i et lille Skrift med Titel: »Til Belysning af Lærerstandens Vilkaar«, hvilket bidrog saare

meget til, at Standen i økonomisk Henseende blev bedre stillet, da Skriftet gjorde megen Opsigt. Han havde af egen Erfaring faaet at vide, hvor Skoen trykkede, og kunde tale med Vægt om Sagerne.

Ved »Udvalget for Folkeoplysningens Fremme« udgav han en Række Skildringer fra det virkelige Liv, der alle var grundede paa virkelige Forhold. Der var vistnok 25 i alt. I de Bøger, han fik udgivet, er der vel samlet en 150 Fortællinger, men han har sikkert skrevet over 300, og det kunde være ret ønskeligt at se en samlet Fortegnelse over alle disse literære Frembringelser. Jeg har en Gang offentlig fremsat det rare ved at faa et godt Udvalg af alle disse mange Fortællinger, og Sønnen *Søren Tværmose Th.* har ogsaa prøvet derpaa, idet han i 1907 fik udgivet en 3 Binds Udgave, der dog kun indeholder 20 Historier i alt og saaledes kun giver et saare ringe Begreb om hele Faderens Forfatterskab. Desuden forekommer det mig, at en stor Mængde af de allerbedste Fortællinger er helt forbigaaede i denne Udgave.

Fra Oktober 1865—67 var han Medredaktør af »Nordisk Skoletidende« og har deri skrevet flere gode Artikler.

Han fattede nu Planen til Oprettelsen af *en Lærerforening,* der skulde omfatte hele Landet, fordi han mente, at naar man arbejdede i Flok, saa vilde det gaa bedre med at føre større Opgaver for Lærerstanden frem. Sine Tanker fremsatte og drøftede han med Nabolæreren *P. A. Holm* i *Højbjærg,* som var en meget praktisk Mand, der havde en særegen Evne til at optage andres Ideer og gjøre dem frugtbringende. Holm vilde have *Emil Sauter* med som Medstifter. Han spillede den Gang en stor Rolle i vide Kredse, havde et udmærket Snakketøj og var fortrinlig til at

gjøre sig gjældende og bore sig ind paa højere Steder. Da disse to sidste blev mine Nabolærere, kort efter at Lærerforeningen var dannet, fik jeg et udmærket Kjendskab til dem alle tre. Forhen havde jeg kun haft dem paa Afstand, men nu havde jeg dem paa saa nært Hold som vel mulig og havde jævnligt Samkvem med dem alle tre. De forhandlede altsaa med hverandre om Sagen, og da de hver for sig havde gode Betingelser for at faa noget sat i Gang, blev Foreningen stiftet, men Thyregod var den mindst praktiske, og de andre to fik ham snart skubbet til Side. Han var nok med i Styrelsen for den nydannede Forening, men da han snart følte sig tilsidesat og forurettet, meldte han sig ud. Det var egentlig Synd, at de tog hans Udmeldelse til Følge, fordi han var Foreningens egentlige Fader, og det gjorde ham ogsaa meget ondt, at han saa let blev smidt til Side. Han følte sig ogsaa krænket og var siden ikke rigtig gode Venner hverken med Holm eller Sauter, hvilket jeg véd god Besked om, da jeg som sagt jævnlig kom sammen med dem alle tre.

Naar han i de Tider kom til Lærer- eller Skolemøder kunde han være helt oprømt. Ellers talte han ikke ret meget. Naar der saa ved slige Lejligheder bagefter holdtes Fællesmaaltid, kunde Sauter more sig med at faa Th. til at drikke vel meget. S. selv drak dygtig ved saadanne Lejligheder, og han kunde taale meget, men Th. saa godt som intet. Han blev da stortalende og selvbevidst, og slog om sig med, at han var Forfatteren Thyregod, Hedens Skjald. Hjemme drak han ikke, og Familien holdt saa vidt mulig igjen med at lade ham komme til slige Sammenkomster. Naar jeg kom til ham i hans Hjem og kom ind til ham i det lille Hummer, hvor han

havde sine Bøger og Papirer, havde han altid en Kaffekop staaende ved sig paa sit Bord. Jeg blev altid vel modtagen af de gjæstfrie Mennesker, der var særdeles elskværdige imod mig. Han gik i en gammel Slobrok og saa ikke videre fiks ud, men Kone og Børn var altid meget pæne. Man vilde for Resten sige, at de brugte ikke saa faa Penge til Stadsen. En Gang jeg traf ham paa Gaden i Kjøbenhavn sammen med Sauter, saa han mere end tarvelig ud i sin Paaklædning og gik med helt udslidte Støvler, der var saa godt som uden Saaler. En Kjendsgjerning var det i alt Fald, at uagtet han tjente mange Penge ved sin Pen, var han dog fattig. Indtægterne vilde ikke slaa til, og da han tog sin Afsked og rejste fra Ans, var han i en bundløs Gjæld, og Kreditorerne forlangte, at han skulde sættes under Administration, hvilket da ogsaa skete. Boghandler *Niels Christensen* i *Viborg*, der var hans gamle Ven, skulde bestyre Pengesagerne, og Th.s Pension blev saa indbetalt til ham, hvorpaa en Del deraf blev tilbageholdt for at dække Fordringerne. Nogle Aar efter sagde N. Chr. til mig, at Gjælden nu snart var dækket. Men i den mellemliggende Tid maa det have været meget smaat for Familien der ovre i Kjøbenhavn. Da han kom til at oppebære en Digtergage paa 1000 Kr., lysnede det.

Th. tog nemlig sin Afsked som Lærer i Ans 1. April 1881, efter at han i nogle Aar havde holdt Hjælpelærer. I al den Tid, jeg besøgte ham i Ans, nemlig fra 1876 til 1881, havde han Hjælpelærer. Først *Johansen* og siden *Gravers Orloff*, der tidligere havde været Lærer i *Sinding* under Navnet Gravers Pedersen, og en Tidlang havde opholdt sig i Kjøbenhavn. Ham var jeg ret godt kjendt med, fra den Tid han var i Sinding og gav sig af med at læse Depescher,

affattede med hemmelig Skrift. Jeg troer nok, at Th. i de senere Aar var bleven noget sløj som Lærer, vel nærmest fordi han passede sin Virksomhed som Forfatter mere end sin Lærergjerning, og at hans Foresatte da fik den Ordning gjennemført. Nogen egentlig Klage over ham har jeg dog aldrig hørt. Sauter derimod, som ogsaa havde mange Jærn i Ilden, førtes der ikke sjælden Klage over af Beboerne. Den Ordning maatte da ogsaa være den bedste for Th., da han nu uhindret kunde sidde og sysle med sine Papirer. Men det var jo ogsaa for ham en ret dyr Foranstaltning at holde Hjælpelærer. Derfor var det vel og, han saa tidlig søgte sin Afsked, nemlig da han 59 Aar gammel kunde faa fuld Pension.

Jeg har nu aldrig rigtig kunnet forsone mig med Tanken om, at Th. skulde sidde og ende sit Liv der ovre i Kjøbenhavn. Derfor kom det mig saa uhyre uventet, da jeg hørte, at han vilde flytte derover. Han passede aabenbart aldeles ikke til Hovedstaden og det Liv, som der findes. Han, der var opvokset paa Heden og ej alene i sin Ungdom men i hele sit Liv var saa ægte Jyde, maatte absolut vantrives paa Brostenene derovre. En Mand, der havde betegnet sig som Hedens Skjald, hørte aabenbart ikke hjemme i en stor By. Man læse blot det Digt, som han lod trykke i sin Almanak for 1876 med Titelen: *Min Gjerning*, og hvoraf jeg her lige vil optage et Par Vers:

»Lad andre kun synge, saa smukt som de kan,
om Helten paa Højheds Tinde,
om priselig Daad i glimrende Stand
— jeg synger helst om den fattige Mand
og den ydmygt taalmodige Kvinde.

* * *

Jeg synger imens om den fattige Mand
og den ydmygt taalmodige Kvinde,
jeg jubler af Fryd, naar jeg finde kan
blandt Hedens Lyng og paa Klitternes Sand
en yndig lille Kjærminde.«

Jeg kunde da ikke paa nogen Maade faa den Flytning i mit Hoved. Men det var vel nok Konen og Børnene, som vilde derover, og Th. fandt sig deri, saadan tænker jeg. Jeg tror nu heller ikke, han befandt sig vel derovre. Vel arbejdede han endnu en lille Aarrække og udgav endnu en Del af sine Fortællinger, som vel sagtens er skrevne derovre, men fra 1887 har vi ikke mere noget fra hans Haand, og han var den Gang dog kun 65 Aar. Naar jeg kom over til Kjøbenhavn, saa jeg ind til ham derude i Valdemarsgade Nr. 33 og blev altid vel modtagen, sad ogsaa inde hos ham i det lille Værelse, hvor han sad og syslede og arbejdede. Men tilsidst blev han noget aandssløv, og da jeg var hos ham, kort før han døde, var der foregaaet en mærkelig Forandring med den før saa aandsfriske Mand. Hans gamle Venner herovre i Jylland kunde jo ikke ret tit besøge ham, og N. C. Rom, som han havde arbejdet saa meget for og givet saa mange Bidrag til Husvennen og Almanakken, han besøgte ham ogsaa kun sjælden. Han var altsaa saa godt som afskaaren fra alt, hvad der havde givet hans Liv sit Indhold, og som han havde gjort sig til Talsmand for. Han og Rom havde en Aarrække været fælles om Udgivelsen af Almanakken, men i den senere Tid havde Th. rigtignok ikke haft mere dermed at gjøre end hvert Aar at skrive en Fortælling eller lidt andet dertil, hvorfor han saa i Honorar oppebar en lille Sum Penge, jeg husker nu ikke hvor meget, og Rom havde saa forøvrigt taget hele Ledelsen i sin Haand.

Den 31te Juli 1898 døde saa Th., og hans Enke overlevede ham til Sommeren 1908. Hun var fra *Tværmose* i *Sunds* og var en Datter af *Søren Christensen Tværmose* og Bodil Jensdatter. Bodil var en Datter af *Jens Hansen* i *Tjørring Østergaard,* hvis Fader igjen var *Hans Jensen,* gift med *Mette Thomasdatter* fra *Sivebæk.* Th. har 5 efterlevende Børn, nemlig *Søren Tværmose, Oscar, Agnes, Amalie* og *Helga.* Den ene af Døtrene er gift med en Lærer, den anden med Direktør Gamborg.

Endnu maa jeg berette, at Th. i 1851 blev kjed af Pladsen som Lærer i Tulstrup, da Vandringen til Biskolen var altfor overvættes stræng, og tog sig saa d. 1ste November en Plads som Huslærer paa *Bjødstrup,* en større Proprietærgaard i *Gjellerup Sogn.* Derfra gav han sig nu ivrig til at søge Embede og blev da først i 1852 kaldet til et lille Embede i *Sønderjylland,* men kort efter d. 8de Juni blev han ogsaa kaldet til *Ans* i *Grønbæk Sogn,* kun en 3 Fjerdingvej fra *Truust,* hvor Broderen senere kom til at bo. Da Th. ikke havde Sanggave og ikke kunde søge et Kirkesanger-Embede, maatte det betragtes som et Held, at Embedet i Ans tilbødes ham, og han tog da med Glæde derimod og giftede sig saa d. 4de Juni 1852 med sin Kjæreste, der var født 7de Januar 1834, var altsaa kun godt 18 Aar. Man siger, at hun i Tulstrup havde gaaet i Skole til ham, og det kan godt være mulig, da Afstanden fra Tværmose til Tulstrup kun var en halv Mil, og Skolevæsenet derovre kun stod paa en meget primitiv Fod, idet der kun holdtes Skole en Maaned i hele Aaret, nemlig i December.

D. 30te Juli 1901 blev afsløret en Mindesten for Th. paa en Plads i *Tyregod By* tæt ved Kirkegaarden og med Udsigt til Pladsen, hvor det lille Hus havde

ligget, som han var født i. — Paa Stenen findes følgende Indskrift:

»Han fortalte jævnt for danske Bønder
om et fromt og stræbsomt Livs Lykke.«

Paa Foden af Stenen staar:

»Gud unde os, naar Livets Dag vil fly
at slumre hen i Jesu Kristi Fred
og glad i Gud at lukke trætte Øje
kun for hos ham at vaagne i det høje.«
C. A. Th.

Paa Bagsiden staar:

»Venner i Danmark rejste ham 1901 dette Minde.«

Det var nærmest den daværende Sognepræsts, Carlsens, Fortjeneste, at dette Mindesmærke blev rejst. Han satte sig i Spidsen for en Indsamling, og hans Bestræbelser kronedes med Held.

Th. har skrevet en hel Del smukke Digte, der findes spredte paa mange Steder. Men der er aldrig blevet udgivet *en Digtsamling* af ham. Det burde dog ske, og da nu *Hundredaarsdagen* før hans Fødsel nærmer sig, synes jeg, det vilde være priseligt, om en Mand, der vil gjøre noget for hans Minde, vilde paatage sig at udgive en saadan. Digtene er alle jævne og let tilegnelige, fri for den Svulst og Opstyltethed, der tit særkjender endog flere af vore større Digteres Værker. Jeg har tit følt mig i høj Grad tiltalt af Th.s Poesier og kunde ret ønske en saadan Samlings Fremkomst. De fleste af Ungdomsdigtene er vel gaaede tabt, hvis da ikke Familien har holdt Hævd over de efterladte Papirer og deri fundet noget af den Slags. Men af Manddomsdigtene har jeg læst ikke saa faa baade i »Husvennen« og i »Folkets Almanak«, i »Nordisk Billed-Magazin«, i »Nordisk

Skole-Tidende« og mange andre Steder. Her kan jeg henvise til en Fortegnelse over noget deraf i *Erslews Forfatter-Lexikon*. At der kan foranstaltes en samlet Udgave af alle hans Fortællinger og andre Opsatser, ser jeg nok vil være umuligt.

Endnu vil jeg tillade mig som en Slags Tillæg til denne min Artikel først at medtage et Digt om Th., der i sin Tid blev optaget i »Lolland-Falsters Stifstidende« og var, som der staar, udkastet af en anden Natursanger, en ung Haandværker fra *Vejle*, hvis Stilling og Forhold hidtil havde været maaske endnu ugunstigere for hans sjældne Anlægs Udvikling end Christen Andersens. Det er skrevet paa den Tid, da han blev udskreven til Soldat:

»Med Hat fast uden Skygge,
i Vadmels Kofte blaa,
med jærnbeslaaede Træsko,
med Permissioner graa,
med Strømper uden Farve,
forhjasket og forslidt
saa ganger her en Digter
med store, stive Skridt;
han løfter kjækt sit Hoved,
om Halsen er en Klud
i store Sløjfer bunden,
at han ser mandig ud,
hans Vest er tærnet Hvergarn,
den foran aaben staar
og viser os en Skjorte,
som virket er af Blaar:
i højre Haand han holder
en lille kort Stafunk,
med venstre fast han krammer
en sammenrullet Bunk,
i Koftens tvende Lommer
to Pakker stikke frem,
dog ej jeg kan fortælle,
hvad godt der staar i dem.

Ved saadan Snak at høre
om Vesteregnens Skjald
maaske du vil udbryde:
Den Bonde han er gal!
men saa' du hans kloge
og sværmeriske Blik,
du vistnok andre Tanker
om Bondemanden fik,
og hørte du hans Sange,
hans Digte og hans Ord,
du vilde maaske sige:
Den Bonde han er stor.
Paa vildsomme Hede
blandt Lyng og Blomster smaa
saa mangen én har truffet
den Bondeknøs at gaa,
der holdt de ham for fjantet,
de kaldte ham en Nar,
ej nogen af dem aned,
Geniets Søn det var:
her i vort lille Vejle
her kalder man ham stor,
ja, mangen højt forsikrer,
at der i Knøsen boer
en Digteraand, et Lune,
et Vid og en Forstand,
som vist en Gang vil gjøre
den Bonde til en Mand.‹

Fremdeles vil jeg gjøre nogle Uddrag af, hvad *F. C. Maximilianussen* skriver i sine *Erindringer* om Th. Da Bogen ikke er i Boghandelen, vil disse Uddrag ikke være tilgængelige for ret mange, og de supplere helt godt, hvad jeg ovenfor har skrevet. Manden, der skriver det efterfølgende, var født i *Tørring*, og hans Forældre boede paa *Meldhede*. Han fortæller saa, at han tit kom over i Besøg hos Niels Martinussen, der var gift med hans Faster og boede ikke ret langt derfra. Her traf han en Væversvend Christen

Andersen, som havde tinget sig i Kost der, da han ikke kunde døje den Mad, som Væverens svinagtige Kone lavede til ham og Manden, skønt Guderne skal vide, han ikke var forvænnet. Chr. A. var fra Byen Tyregod, hvor hans Fader var Husmand. »Han gik meget simpelt klædt, og hans Ydre var kun lidet tiltalende. Frakke, Benklæder og Vest var graat Tøj af sammenkartet sort og hvid Uld, da den tarveligste Del af Befolkningen paa hans Fødeegn ikke havde Raad til at lade Tøjet farve, og det hængte paa ham, som jeg endnu ikke har set paa nogen anden; især kan jeg mindes hans vide posede Benklæder. C. A. Th. skrev det danske Sprog rent og fejlfrit, uagtet han forsikrede, at han ingen Sinde havde nydt Undervisning i en Skole. Han kunde forme Sproget i smukke velklingende Vers af gedigent Indhold og uden synderlig Anstrængelse. Han var efter min Opfattelse en Naturbegavelse af meget høj Rang. Han skrev i dette Tidsrum Digte, som ingen Forfatter vilde skamme sig ved, baade hvad Indhold og Form angaar. Under vore Sammenkomster hos Niels Martinussens satte han sig undertiden hen i en Krog og kom kort efter frem med et Vers til hver især, hvori vi var træffende karakteriserede. Saaledes skrev han en Gang om en halvt idiotisk Tjenestekarl, der altid stod og maabede med halvt aaben Mund:

Og Niels fra Urskov med hans Top og røde
Undertrøje
og i en dejlig stribet Vest
han staar saa stram som nogen Præst,
han gaber, han gaber, han gloer og ser sig
rundt omkring
og ser maaske slet ingen Ting.

Th. følte dybt Savnet af Kundskaber og ønskede da højlig en videregaaende Uddannelse. Under Lejrsamlingen ved *Hedensted* i September 1844 boede *Kong Christian d. Ottende* tilligemed *Dronning Caroline Amalie* og en Mængde Hoffolk i nogle Uger paa Herregaarden *Boller* ved Horsens. Th. skjønnede straks, at her muligvis var en Lejlighed til at faa sit Ønske om en bedre Uddannelse opfyldt. Han vandrede derfor til Boller og søgte om Audients hos Kongen og var iført den foran beskrevne Dragt, da han ikke ejede nogen bedre. Beretningen om denne Audients har jeg hørt af Th.s egen Mund straks efter og kan ikke nægte mig Fornøjelsen af at anføre den her. Han blev vist ind i et Værelse, hvor Kongen og flere Kavallerer var til Stede. Her overrakte han Kongen et Digt, som han i Forvejen havde udarbejdet. Kongen læste straks Digtet og udbrød henvendt til sine Omgivelser: »Dette er unægtelig noget helt andet end de Vers, Peder Jensen fra Viby[1]) har tilegnet mig.« Christian den Ottende, der jo selv var en Skjønaand, roste Th.s Digt meget, men spurgte ham, om han kunde bevise selv at have skrevet det. Dertil svarede Th. straks Nej og ligeledes, da Kongen spurgte, om han kunde synge det, thi han manglede aldeles Sangstemme. Th. dristede sig da til at sige, at han muligvis kunde føje et Vers eller to til i Kongens Nærværelse. Dette blev ham bevilget. Imidlertid kom Dronningen og nogle Hofdamer ind i Salen for at betragte den simpelt klædte Bondekarl, der kunde skrive Digte. Der blev anvist Th. Plads ved et Skrivebord, og da han satte sig paa den fløjelsbetrukne Stol,

[1]) Peder Jensen fra Viby var en den Gang bekjendt Bondedigter, der benyttede enhver Lejlighed til at skrive Digte til Kongen og højtstaaende Personligheder, formodentlig for at slaa Mønt, thi noget Digterkald havde han ikke, han var kun Rimsmed.

rystede han som et Espeløv; Kongen klappede ham da paa Skulderen og sagde: »Vær ikke bange, min Søn.« Th. skrev nu et eller to Vers, hvori han indflettede, at han den fattige Bondekarl saa sig omgiven af Danmarks Konge og Dronning og mange højtstaaende Mænd og Kvinder, der agtede nøje paa hvert af hans Skrifttræk, som han under stor Ængstelse satte paa Papiret.[1]) Nu erklærede Kongen, at han følte sig overbevist om, at Th. selv var Forfatter til det ham overrakte Digt. Derpaa spurgte Kongen om, hvad han ønskede, og Th. svarede: En videre Uddannelse. Kongen spurgte saa, om han havde været Soldat, og da Th. dertil svarede, at han til Efteraaret skulde til Session, sagde Kongen, at han ved denne skulde forlange at komme til Kjøbenhavn, og saa snart han kom der, atter melde sig hos Kongen, saa vilde han videre overveje, hvad han kunde gjøre for ham. Ved Afskeden lod han ham udbetale 10 Rigsdaler. Efter udstaaet Soldatertjeneste lod Kongen ham anbringe paa *Jelling Seminarium* paa sin Bekostning. — — — Den sidste Aften jeg var sammen med ham hos Niels Martinussen, skrev han et vemodigt Afskedsdigt, som jeg des værre har glemt. Efter at han var kommen i Soldatertjeneste, saa jeg ham kun en meget sjælden Gang. De to sidste Gange var i Eftersommeren her i Kjøbenhavn. Han var da

[1]) Ordlyden af disse Vers er nu glemt. F. C. M. kunde dem uden ad og har flere Gange fremsagt dem, men han er nu død, og Broderen F. Chr. kan ikke huske dem. Han synes dog, at et Par Strofer lød omtrent saadan:

Her er jeg omgivet af Generaler,
maaske de tror, at jeg praler.

Hans Snarraadighed til paa staaende Fod at lave Vers, viste han ved en anden Lejlighed, nemlig som Soldat, da hans Officerer en Dag opfordrede ham til at lave et Vers lige paa Stedet. Han sagde da:

»Solen skinner i Dag saa klar
paa Mennesker, Dyr og Planter,
medens jeg her maa staa til Nar
for mine Løjtenanter.«

meget svækket baade paa Aand og Legeme, han var da ogsaa næsten 73 Aar, men jeg erfarede dog, at han havde bevaret en klar Erindring om mig, mine Forældre og ældre Søskende og havde fulgt vor senere Skjæbne med Opmærksomhed. Jeg har dvælet saa længe ved ham, da han er et af de betydeligste Mennesker, jeg har truffet paa min ikke korte Løbebane.«

Til Slutning vil jeg meddele det smukke Digt af Th. med Overskrift:

Vesterboen.

Hvor Tiden udspænder sit Sørgeflor
saa vidt over fattige Sletter,
hvor blinkende Strøm sig mangfoldig snor
og Sølvbaand i Engene fletter,
der renser den Vestenvind Lungen med Luft,
saa Stemmen faar Friskhed som Lyngens Duft.

Der Blikket er roligt, og Kinden rød,
og Lærken sig gladelig svinger,
af bølgende Vange saa sundt et Brød
der vindes, naar Høstleen klinger,
der Manden er kraftig, og Kvinden tro,
og Guldhjærter gløde i lyngtækt Bo.

Der Armen faar Styrke ved dagligt Slid,
og Øjet ved Udsigten klares,
i Hverdagens Færd og i standende Strid
det altid paany aabenbares:
Er Jyden lidt sindig og sent paa Vej,
om andre segner, han trættes dog ej.

Ti priser vi Danske vor Vesterbo
mens Lyngblomsten rødmer paa Slette,

hans Sind er alvorligt, og Hjærtet tro,
og Aanden har Syn for det rette,
og Danmark hans Moder saa hjærtenskjær,
hun véd ogsaa nok, hvad den Søn er værd.

Det har ikke været min Hensigt at komme dybere ind paa Bedømmelsen af Th.s Forfatterskab i det hele, altsaa heller ikke at bedømme det rent litterært, det faar andre gjøre, men jeg føler Trang til at fremsige som min Overbevisning, at Th. var en *Banebryder* i Ordets egentligste Forstand, det er ham, der har lært Almuesfolk at læse, og han har i høj Grad udviklet deres Skjønhedssands og lært dem at leve et menneskeværdigt Liv mere end saa mangen anden af vore Forfattere. Derfor vil hans Navn mindes længe efter, at mange andres er glemte.

Efterskrift. Det S. 43 og 44 aftrykte Digt har med lidt Ændring været trykt 1894 i et Husmandsblad efter en jysk Piges Fremsigelse. Hun havde lært Digtet af sin den Gang afdøde Moder, der havde kjendt Th. personlig, mens han færdedes i Jelling.

Det lille Vers S. 47 nederst har i en lidt anden Form i sin Tid staaet i »Aarhus Amtstidende«, meddelt af Knud Skytte. Han fortæller, at to unge Løjtnanter paa en Rastdag var gaaede ud at spasere og da traf Th. Han gjorde Honnør, og de indlod sig med ham og i en spysk Tone forlangte, at han paa staaende Fod skulde lave et lille Vers, der passede til Situationen.